

Toelichting privacy bij de Bibliotheek *op school* po

Inleiding

Bij het programma de Bibliotheek *op school* po werken scholen en bibliotheken intensief samen om lezen en leesplezier bij kinderen te stimuleren. Deze waardevolle samenwerking betekent in veel gevallen ook dat een school persoonsgegevens van leerlingen en leerkrachten aan de Bibliotheek toevertrouwt. Hoewel in de context van privacywetgeving de school hoofddoelverantwoordelijk is voor het zorgvuldig verwerken van deze persoonsgegevens, ligt er ook bij de Bibliotheek een verantwoordelijkheid.

Sinds de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) zijn er duidelijke richtlijnen opgesteld waaraan ook bibliotheken zich moeten houden wanneer zij met persoonsgegevens werken (zie kader Achtergrond privacywetgeving en Convenant: van 3.0 naar 4.0). In dit document kun je lezen welke actie jouw Bibliotheek moet ondernemen.

Achtergrond privacywetgeving en Convenant: van 3.0 naar 4.0

In 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) in werking getreden, waarmee in de hele Europese Unie hetzelfde privacyregime geldt.

Belangrijke partijen binnen het Nederlandse educatieve domein hebben naar aanleiding hiervan afspraken gemaakt over de uitwisseling en verwerking van persoonsgegevens. Deze afspraken zijn terechtgekomen in het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen Privacy. Het gaat om de volgende partijen: de PO-Raad, de VO-Raad, de MBO-Raad, de brancheorganisatie van aanbieders van Media voor Educatie, Vak en Wetenschap (MEVW, een fusie van Mediafederatie Media voor Vak en Wetenschap (MVW) en GEU), de Vereniging Digitale Onderwijs Dienstverleners (VDOD), en de leden van de sectie educatie van de Koninklijke Boekverkoopersbond.

Het Convenant is opgesteld zodat het in overeenstemming is met de kaders van de AVG. De afgelopen jaren is gewerkt met versie 3.0 van het Convenant en de bijbehorende versie 3.0 van de verwerkersovereenkomst. In 2022 is echter een nieuwe versie van het Convenant gepubliceerd, namelijk versie 4.0. Met de komst van versie 4.0 is ook de verwerkersovereenkomst voor de Bibliotheek *op school* aangepast naar versie 4.0. De Convenantpartijen adviseren scholen om deze nieuwe versie als format te gebruiken voor de eigen verwerkersovereenkomsten.

Voor bibliotheken is het belangrijk om te weten dat het Convenant alleen van toepassing is op de samenwerking tussen de school en de Bibliotheek en niet op de samenwerking tussen de Bibliotheek en leveranciers van het bibliotheekstelsel.

Wat is een verwerkersovereenkomst?

Organisaties die de verwerking van persoonsgegevens uitbesteden aan een externe partij zijn in het kader van de privacywetgeving verplicht om afspraken te maken over de verwerking van deze data, bijvoorbeeld over welke gegevens worden verwerkt en welke beveiligingsmaatregelen worden getroffen. Het document waarin deze afspraken zijn vastgelegd heet een verwerkersovereenkomst.

Overeenkomsten en formulieren in de toolkit

In deze toelichting worden formulieren en overeenkomsten genoemd die je kunt vinden in het besloten deel van de toolkit [Digitale diensten & Privacy](#) op de website van de Bibliotheek *op school*. Wanneer een document in de toolkit is te vinden, wordt dit in deze toelichting met een asterisk (*) aangegeven. Voor toegang tot dit deel van de toolkit moet je inloggen. Via de POI-coördinator kun je het wachtwoord opvragen.

>> Vraag 1. Mijn Bibliotheek heeft al een verwerkersovereenkomst, moet ik toch iets doen?

Wat je moet doen

Beoordeel of je actie moet ondernemen als je in het verleden al verwerkersovereenkomsten hebt afgesloten.

Uitleg

Heeft jouw Bibliotheek al verwerkersovereenkomsten afgesloten met scholen op basis van versie 3.0 en is er niets veranderd aan de onderlinge verhoudingen of afspraken? Dan hoeft je deze overeenkomsten niet direct te vervangen. Er moeten in dat geval wel uiterlijk op 1 augustus 2026 nieuwe overeenkomsten zijn afgesloten op basis van versie 4.0.

Verwerkersovereenkomsten gebaseerd op versie 1.0 of 2.0 zijn sterk verouderd en moeten daarom onmiddellijk worden vervangen door versie 4.0.

Voor alle nieuwe verwerkersovereenkomsten die met scholen worden afgesloten geldt ook dat ze conform versie 4.0 moeten zijn.

NB: het Convenant is alleen van toepassing op de samenwerking tussen de school en de Bibliotheek en niet op de samenwerking tussen de Bibliotheek en leveranciers van het bibliotheekstelsel. Dat betekent dat het niet verplicht is om eventueel al bestaande overeenkomsten tussen de Bibliotheek en de bibliotheekstelselleverancier aan te passen. Het is echter wel aan te raden om kritisch naar de overeenkomst tussen de Bibliotheek en de bibliotheekstelselleverancier te kijken, ook als er geen verplichting is deze direct te vervangen. Zie ook vraag 4.

>> Vraag 2. Heeft mijn Bibliotheek een verwerkersovereenkomst met een school nodig?

Wat je moet doen

Beoordeel of jouw Bibliotheek verwerkersovereenkomsten nodig heeft.

Uitleg

In de context van de Bibliotheek *op school* is een verwerkersovereenkomst tussen school en Bibliotheek alleen noodzakelijk als de Bibliotheek schoolbibliotheekdiensten

levert en daarbij toegang heeft tot persoonsgegevens van leerlingen of leerkrachten. Als bibliotheekmedewerkers géén toegang hebben tot persoonsgegevens, hoeft er geen verwerkersovereenkomst te worden afgesloten.

Hieronder gaan we in op situaties waarin de Bibliotheek wél een verwerkersovereenkomst moet afsluiten.

>> Vraag 3. Mijn Bibliotheek heeft een verwerkersovereenkomst nodig. Met welke partijen moet ik dit regelen?

Wat je moet doen

Zoek uit welke partijen betrokken zijn bij het leveren van diensten in de context van de Bibliotheek *op school* en breng in kaart met wie je een verwerkersovereenkomst moet afsluiten.

Uitleg

Heb je bij vraag 2 vastgesteld dat jouw Bibliotheek een verwerkersovereenkomst met de school nodig heeft? Dan is het belangrijk om te kijken hoe de verhoudingen liggen tussen alle partijen die betrokken zijn bij de Bibliotheek *op school*. Hoe ziet deze keten eruit? Het goed in kaart brengen van deze keten is van belang om helder te krijgen met welke partijen verwerkersovereenkomsten moeten worden afgesloten.

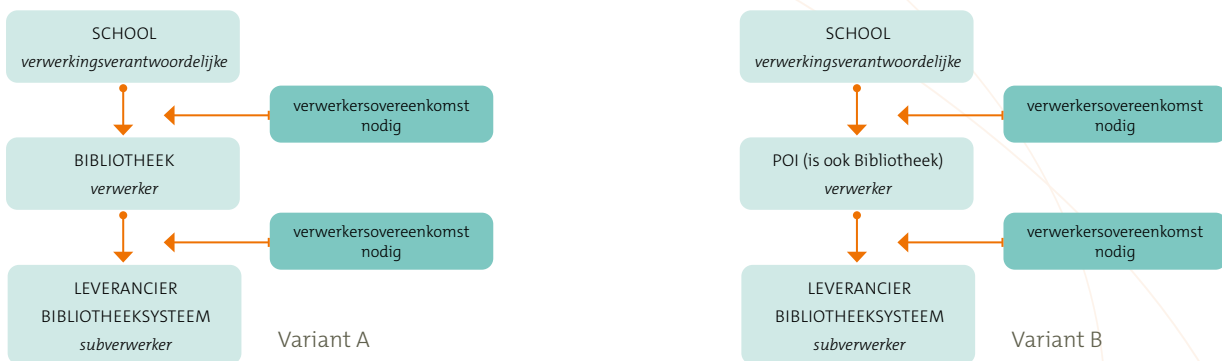
De keten kan er op verschillende manieren uitzien. We beschrijven hier de meest voorkomende varianten, maar er zijn er meer mogelijk. Welke variant ook wordt gebruikt, altijd geldt dat alle stappen in de keten goed op elkaar moeten zijn afgestemd en in samenhang moeten zijn geregeld in de verschillende verwerkersovereenkomsten.

In de context van de Bibliotheek *op school* staat de school bovenaan in de keten, want die is onder de AVG de **verwerkingsverantwoordelijke**. De tweede partij is de (hoofd)verwerker. In de context van de Bibliotheek *op school* is de Bibliotheek vaak **(hoofd)verwerker**, bijvoorbeeld wanneer die de leerlinggegevens in opdracht van de school in het bibliotheekstelsel opneemt. In sommige gevallen is niet de Bibliotheek de tweede partij, maar de POI.

Een (mogelijke) **derde partij** is de leverancier van het bibliotheekstelsel, omdat deze leverancier in opdracht van de (hoofd) verwerker onder andere de persoonsgegevens vastlegt en beveiligd in de database van het bibliotheekstelsel. Deze partij in de keten noemen we een subverwerker.

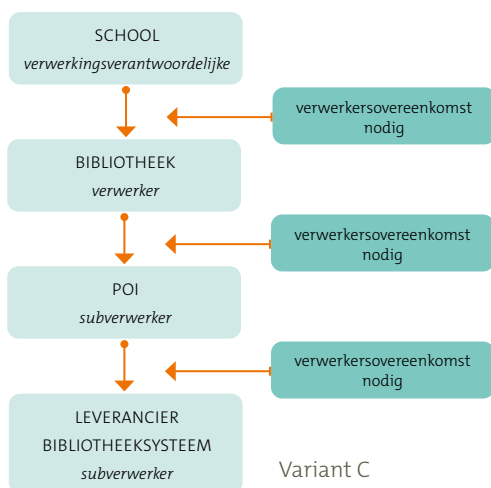
Variant A en B

Variant A en Variant B tonen de eenvoudigste ketens. Voor Variant A geldt dat er een verwerkersovereenkomst nodig is op basis van het Convenant tussen de school en de Bibliotheek en daarnaast een verwerkersovereenkomst tussen de Bibliotheek en de leverancier van het bibliotheekstelsel. Voor Variant B geldt vrijwel hetzelfde: in deze variant is de POI tegelijk een zelfstandige Bibliotheek en levert de POI de schoolbibliotheekdiensten rechtstreeks aan de scholen. In Variant B zijn de POI en school verantwoordelijk voor het aangaan van de verwerkersovereenkomst op basis van het Convenant.

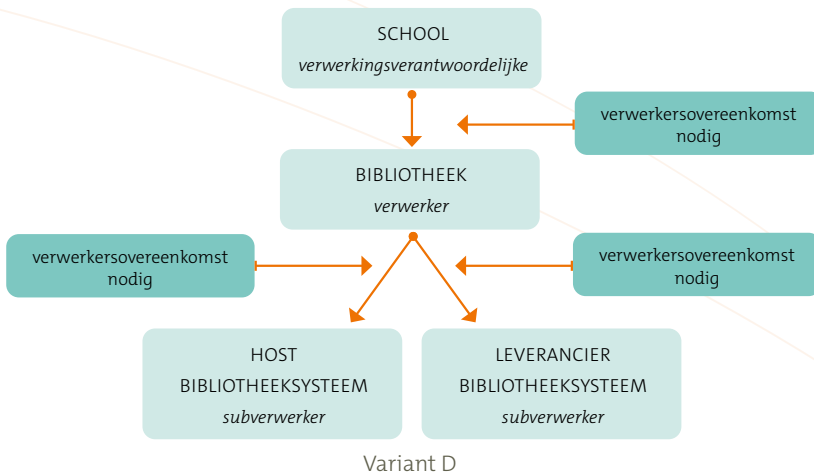
Variant C

Soms is de keten langer. Er komt bijvoorbeeld een schakel bij wanneer de Bibliotheek het bibliotheekstelsel afneemt bij de POI. Deze situatie is weergegeven als Variant C. In deze variant is er een verwerkersovereenkomst nodig op basis van het Convenant tussen de school en de Bibliotheek en daarnaast twee daarop afgestemde verwerkersovereenkomsten, namelijk tussen de Bibliotheek en de POI, en tussen de POI en de leverancier van het bibliotheekstelsel. De POI en leverancier van het bibliotheekstelsel zijn verantwoordelijk voor het aangaan van de overeenkomst tussen de POI en de leverancier.

Variant D

Nog een andere mogelijkheid is Variant D. Bij deze variant heeft de Bibliotheek de hosting van de persoonsgegevens ondergebracht bij een andere partij dan de POI of de leverancier van het bibliotheekstelsel. In deze variant is er wederom een verwerkersovereenkomst nodig op basis van het Convenant tussen de school en de Bibliotheek. Daarnaast zijn er twee daarop afgestemde verwerkersovereenkomsten nodig, een tussen de Bibliotheek en de leverancier van het bibliotheekstelsel én een tussen de Bibliotheek en de leverancier van het hosting systeem.

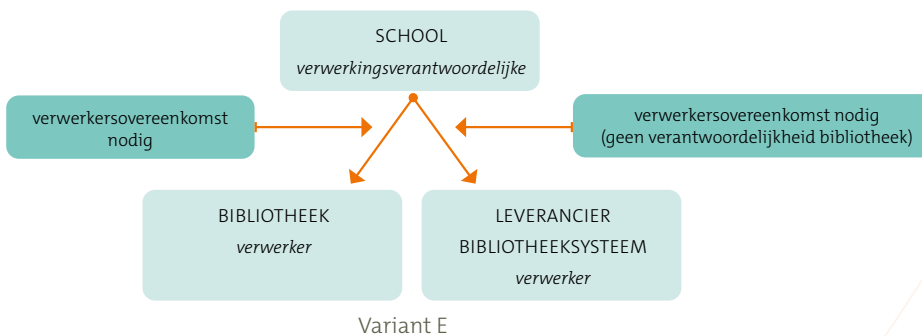

Variant E

De laatste variant die we hier noemen is Variant E. In deze variant levert de leverancier van het bibliotheekstelsel rechtstreeks software aan de school, zonder tussenkomst van de Bibliotheek. Wanneer de Bibliotheek persoonsgegevens verwerkt in opdracht van de school, bijvoorbeeld omdat een leesconsulent van de Bibliotheek informatie uit het systeem gebruikt om leerlingen te helpen nieuwe boeken te kiezen, is er een verwerkersovereenkomst nodig tussen de school en de Bibliotheek.

De verwerkersovereenkomst tussen de school en de Bibliotheek moet ook weer op basis van het Convenant zijn, maar let op: de bijlagen moeten aangepast worden aan deze verwerking. Hanteer daarvoor het blanco model*.

Ook tussen de leverancier van het bibliotheekstelsel en de school is een verwerkersovereenkomst nodig, maar daarbij is de Bibliotheek geen partij.

>> Vraag 4. Hoe gebruik ik de verwerkersovereenkomst 4.0 en bijlagen?

Wat je moet doen

Zorg dat de inhoud van de verwerkersovereenkomsten en bijlagen daadwerkelijk overeenstemt met de dienstverlening die de Bibliotheek aan de school levert, en beoordeel of bestaande verwerkersovereenkomsten met subverwerkers in de keten daarop zijn afgestemd.

Uitleg

Afstemming binnen de keten

Wanneer duidelijk is welk van bovenstaande varianten (of wellicht nog een andere variant) van toepassing is op jouw Bibliotheek, kun je afleiden welke partijen een verwerkersovereenkomst afgesloten moeten hebben.

Een scherp beeld van de keten is cruciaal, omdat de verwerkersovereenkomsten in de hele keten goed op elkaar moeten zijn afgestemd. Dit betekent dat de afspraken die de Bibliotheek met de school maakt, ook zijn terug te zien in de afspraken met partijen in de rest van de keten. Oftewel, wat boven in de keten wordt afgesproken met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens, moet ook onderaan de keten worden waargemaakt. Spreek de verwerker(s) waarmee je een verwerkersovereenkomst afsluit hierop aan.

Het belang van goed afstemmen geldt voor zowel nieuwe overeenkomsten als bestaande: wanneer er al verwerkersovereenkomsten zijn, bekijk als verwerker dan of alle afspraken met de school ook gedekt zijn in de overeenkomst(en) met je subverwerker(s). Is dat niet het geval, maak dan nieuwe of aanvullende afspraken met de partijen in de keten en leg die vast in een nieuwe verwerkersovereenkomst of een addendum op de bestaande (zie ook vraag 1). Wellicht ten overvloede, maar de Bibliotheek is alleen verantwoordelijk voor afspraken tussen partijen waar ze zélf bij betrokken is.

Natuurlijk is alleen het afsluiten van deze overeenkomsten niet voldoende, maar moeten de afspraken die in de verwerkersovereenkomsten zijn vastgelegd ook in de praktijk worden gebracht. Verantwoordelijken in de Bibliotheek doen er verstandig aan om hierover samen met hun privacy officer en onderwijspecialisten en/of leesconsulenten in gesprek te gaan.

Inhoud verwerkersovereenkomst en bijlagen

De verwerkersovereenkomst* is een standaardovereenkomst onder het Convenant. Deze overeenkomst kan (alleen) worden gebruikt om afspraken te maken met de school. Tussen Bibliotheek en bibliotheeksysteemleverancier bestaan wellicht al verwerkersovereenkomsten, maar hierop is het Convenant dus niet van toepassing. Van de inhoud

van de verwerkersovereenkomst op basis van het Convenant zelf kan alleen worden afgeweken als in de bijlage wordt uitgelegd waarom dat noodzakelijk is. De bijlagen bij de verwerkersovereenkomst op basis van het Convenant daarentegen, zijn altijd maatwerk: het is van groot belang dat de Bibliotheek de inhoud ervan beoordeelt in relatie tot de samenwerking met en dienstverlening aan de school.

Bijlage 1* is de **Privacybijsluiter**. Deze bijlage is al voor een groot deel ingevuld met tekst die geldt voor veel bibliotheken. Het is noodzakelijk om deze bijlage kritisch te lezen om te zien of de inhoud overeenkomt met de eigen dienstverlening aan de school.

Bijlage 2* gaat over de getroffen **technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen**, en over hoe gehandeld wordt wanneer zich een beveiligingsincident of datalek voordoet. Dit kan verschillen per Bibliotheek en POI, dus beoordeel de inhoud nauwkeurig.

Natuurlijk moeten volgens de AVG passende technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen getroffen worden. Om dit te concretiseren werkt het Convenant met het ROSA Certificeringsschema, dat op hoofdlijn aangeeft wat je belooft ten aanzien van de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid van de persoonsgegevens. De Bibliotheek kan dit Certificeringsschema gebruiken om te rapporteren over de manier waarop gegevens worden verwerkt. In Bijlage 2, paragraaf B staat het ROSA Certificeringsschema* dat de leverancier heeft ingevuld.

Bij het invullen van de bijlagen is het van belang dat een medewerker met voldoende kennis van ICT meekijkt en beoordeelt of de inhoud aansluit bij wat de bibliotheek levert.

Aanmelden bij het Convenant

Maak je gebruik van de verwerkersovereenkomst in de toolkit? Doorloop dan de stappen voor aanmelding op www.privacyconvenant.nl/aanmelden. Tijdens dit proces meld je de Bibliotheek aan als Deelnemer of Medestander van het Convenant, afhankelijk van de antwoorden die je hebt gegeven.

Omdat de meeste bibliotheken vermoedelijk als medestander meedoen, zijn de modellen in de toolkit gebaseerd op de model-verwerkersovereenkomst voor medestanders uit het Convenant.

>> Vraag 5. Is voor de Monitor de Bibliotheek op school een verwerkersovereenkomst nodig?

Wat je moet doen

In de meeste gevallen niets.

Uitleg

Als het gaat om de Monitor is er géén afzonderlijke verwerkersovereenkomst nodig. De Bibliotheek heeft geen toegang tot de persoonsgegevens van leerlingen in de Monitor, maar krijgt alleen de geanonimiseerde resultaten te zien. Het onderzoeksbureau Desan heeft wel toegang tot de data en heeft een verwerkersovereenkomst met

Stichting Lezen afgesloten. Desan is in deze relatie de verwerker, Stichting Lezen de verwerkingsverantwoordelijke. Er worden door de Bibliotheek wel persoonsgegevens van leerkrachten verwerkt in de Monitor zodat vragenlijsten vanuit de Monitor kunnen worden verstuurd. Deze verwerking staat vermeld in Bijlage 1 van de verwerkersovereenkomst 4.0. Er hoeft dus geen afzonderlijke verwerkersovereenkomst te worden afgesloten.

>> Vraag 6. Hoe ga ik om met de combinatie de Bibliotheek op school en het jeugdlidmaatschap van de Bibliotheek?

Wat je moet doen

Als je aan leerlingen ook een regulier jeugdlidmaatschap aanbiedt, naast de levering van de schoolbibliotheekdienst, moet je in veel gevallen een aantal aanvullende maatregelen nemen.

Uitleg

Bibliotheeken geven kinderen die gebruik maken van de Bibliotheek op school vaak de mogelijkheid om ook gratis jeugdlid te worden van de Bibliotheek zelf. In deze situatie worden ook persoonsgegevens verwerkt, zowel bij het informeren van ouders over de mogelijkheid van dit lidmaatschap, als voor het daadwerkelijk verwerken van gegevens bij inschrijven van een kind als regulier jeugdlid.

Het is belangrijk om te weten dat een regulier jeugdlidmaatschap niet valt onder de verwerkersovereenkomst die de Bibliotheek met de school afsluit in het kader van

de Bibliotheek op school. In de situatie waarin leerlingen gratis lid kunnen worden van de Bibliotheek is de Bibliotheek geen verwerker, maar zelf verwerkingsverantwoordelijke. Het is daarom van belang dat de partijen extra afspraken maken over deze uitwisseling, en ook de juiste afspraken maken met ouders/verzorgers.

Er zijn verschillende manieren waarop het jeugdlidmaatschap kan worden gepromoot. We geven hier één voorbeeld: de modellen 'Brief en toestemmingsformulier lidmaatschap voor ouders PO en VO*'. Met de school kan worden afgesproken dat het informatiepakket voor nieuwe leerlingen ook het toestemmings- en inschrijfformulier voor lidmaatschap van de Bibliotheek bevat. Op het formulier worden de samenwerking tussen school en Bibliotheek, en het voordeel van een lidmaatschap van de Bibliotheek toegelicht.

Disclaimer

Deze toelichting is een handreiking voor het omgaan met privacywetgeving in de context van de Bibliotheek op school. Deze toelichting en andere documenten waarnaar wordt verwezen, zijn mede opgesteld en getoetst door een juridische partner van de Bibliotheek op school. Hoewel de inhoud met zorg is samengesteld, kunnen fouten niet geheel worden uitgesloten. Stichting Lezen aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor (de gevolgen van) het handelen door uzelf of door derden op basis van de informatie in dit stuk en aanverwante stukken.

Colofon

© Stichting Lezen (2023)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek op school (Stichting Lezen/KB, nationale bibliotheek).

Tekst Hermien Lankhorst

Advies Koen Baaij, Anneke Tiddens en José Peijen